

Підготовка доктора філософії: загальна характеристика освітньо-наукової програми зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Анотація. У статті подано опис одного з можливих варіантів освітньо-наукової програми зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», розробленого нами відповідно до державних документів з вищої освіти та інструктивно-методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України з підготовки доктора філософії. Увазі читача пропонуються профіль освітньо-наукової програми, нормативний зміст навчання, обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня, перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, орієнтовний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії.

Ключові слова: доктор філософії, освітньо-наукова програма, освітні науки, педагогічні науки, спеціальність 011, профіль програми.

Николаева С. Ю.

Киевский национальный лингвистический университет

Подготовка доктора философии: общая характеристика образовательно-научной программы по специальности 011 «Образовательные, педагогические науки»

Аннотация. В статье представлено описание одного из возможных вариантов образовательно-научной программы по специальности 011 «Образовательные, педагогические науки», разработанного нами в соответствии с государственными документами о высшем образовании и инструктивно-методическими рекомендациями Министерства образования и науки Украины по подготовке доктора философии. Вниманию читателя предлагаются профиль образовательно-научной программы, нормативное содержание обучения, объем кредитов ЕКТС, необходимый для получения третьего (образовательно-научного) уровня, перечень и объем учебных дисциплин в кредитах ЕКТС, ориентировочный план выполнения образовательно-научной программы подготовки доктора философии.

Ключевые слова: доктор философии, образовательно-научная программа, образовательные науки, педагогические науки, специальность 011, профиль программы.

Nikolaeva S. Kyiv National Linguistic University

PhD training: general specification of the educational and scientific program in the speciality 011 «Educational, pedagogical sciences»

Abstract. Introduction. The article describes one of the possible variants of the educational and scientific program in the speciality 011 «Educational, Pedagogical Sciences»

developed by us in accordance with the state documents on higher education and instructive and methodological recommendations of the Ministry of Education and Science of Ukraine for the Doctor of philosophy preparation.

Purpose. To create the educational and scientific program for higher education applicants of the third (Doctor of philosophy) level in the specialty 011 «Educational, Pedagogical Sciences» with the description and definition of key targets which are considered to be the intended learning outcomes. **Methods.** Reviewing the studies on education and teaching foreign languages; rethinking study programs and curricula; comparing the evaluation forms of graduates, science representatives and trainers; amending study programs to make them comparable. **Results.** Competency-based approach is considered to be a promising one to form educational standards and study programs for training future academicians. Tuning project methodology, which can fully correspond to the context of the Bologna process and is considered to be a major academic tool for creating a single European higher education environment, was taken as a basis. The educational program in «Educational, Pedagogical Sciences» as a part of the University training is aimed to prepare specialists in pedagogy and methods of teaching foreign languages that can provide professional activity at the high level. **Conclusion.** We suggest for the reader's attention the following: the profile of the educational and scientific program, the normative content of training, the amount of ECTS loans required to obtain at the third (educational-scientific) level, the list and scope of academic disciplines in ECTS credit, an indicative plan for the implementation of the educational and scientific program for the Doctor of philosophy training.

Key words: Doctor of philosophy, educational and scientific program, educational sciences, pedagogical sciences, speciality 011, program profile.

Постановка проблеми. Відповідно до «Закону про вищу освіту» підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень, другий (магістерський) рівень, третій (освітньо-науковий) рівень, науковий рівень [1]. Предметом нашого дослідження є третій рівень, який відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рам-

ки кваліфікацій і передбачає здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення [4].

Здобуття третього рівня вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньо-наукової програми, що є підставою для присудження ступеня вищої освіти «доктор філософії». Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Таким чином, підготовка доктора філософії у вищому навчальному закладі починається з укладання освітньо-наукової програми. Пригадаємо, що освітньо-наукова програма (ОНП) – це система освітніх компонентів на третьому рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС), необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти [8]. Наразі питання укладання ефективної ОНП підготовки доктора філософії з певної спеціальності залишається проблемним, у тому числі зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До основних публікацій для вирішення зазначеної проблеми вважаємо правомірним віднести такі державні документи та інструктивно-методичні рекомендації: Закон України «Про вищу освіту» [1], Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [2], Наказ Міністерства і освіти (МОН) України «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти» [3], Національний класифікатор України «Класифікатор професій» [4], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [5], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» [6], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [7], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня

доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» [8].

Опрацювання вищезазначених документів і рекомендацій дає змогу укласти перелік основних термінів, необхідних для розроблення та опису ОНП. Наведемо ключові з них:

- акредитація ОНП – оцінювання ОНП та/або освітньої-наукової діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти, спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання, досягнення заявлених у програмі результатів навчання;
- галузь знань – основна предметна галузь освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;
- ЄКТС – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС;
- кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту;
- компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу освітньо-наукову діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти;
- кредит ЄКТС – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин;
- результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти;
- спеціалізація – складова спеціальності, що визначається вищим навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти;
- спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Метою статті є опис одного з можливих варіантів ОНП зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», розробленого нами відповідно до державних документів з вищої освіти та інструктивно-методичних рекомендацій МОН України з підготовки доктора філософії. Увазі читача пропонуються профіль ОНП, нормативний зміст ОНП, обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня, перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, орієнтовний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії.

Основні матеріали дослідження. Розглянемо вищезазначені складові ОНП зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Профіль освітньо-наукової програми

Для визначення профілю ОНП конкретизуємо основні рекомендації МОН України щодо підготовки доктора філософії та укладання відповідної програми [8]:

- Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги ОНП, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію.
- ОНП та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових.
- Навчальний план аспірантури повинен містити інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (30–60 кредитів ЄКТС), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.
- ОНП аспірантури вищого навчального закладу має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:
 - здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку (орієнтовний обсяг такої освітньої складової становить не менш 12 кредитів ЄКТС);
 - оволодіння загальнонауковими (філософськи-

ми) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (орієнтовний обсяг такої освітньої складової становить 4–6 кредитів ЄКТС);

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складання пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності (орієнтовний обсяг такої освітньої складової становить не менш як 6 кредитів ЄКТС);
- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (рекомендований обсяг такої навчальної складової становить 6–8 кредитів ЄКТС).
- Наукова складова ОНП передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

Узагальнення основних вихідних положень підготовки доктора філософії дало змогу визначити профіль освітньо-наукової програми (див. табл. 1).

Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання: вища освіта другого рівня – магістр освіти / філології або освітній ступінь – спеціаліст.

Нормативний зміст освітньо-наукової програми

Програма призначена для сертифікації докторів філософії та атестації аспірантів університету. Успішне виконання особою ОНП є підставою для присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Метою ОНП є підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у європейський та світовий науково-освітній простір фахівця ступеня доктора філософії у галузі освіти, який успішно виконав та захистив власне наукове дослідження у спеціалізованій вченій раді, здатний до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної, педагогічно-організаційної та практичної діяльності в галузі освіти, культури, викладацької діяльності у вищих навчальних закладах.

Профіль освітньо-наукової програми зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Ступінь, що присвоюється	Доктор філософії
Назва галузі знань	01 Освіта
Найменування спеціальності	011 Освітні, педагогічні науки
Обмеження форм навчання	Денна, заочна
Освітня кваліфікація, що присвоюється	Доктор філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (Спеціалізація: загальна педагогіка та історія педагогіки / теорія і методика навчання іноземних мов)
Професійна кваліфікація	2351.1 Науковий співробітник (методи навчання) 23667 Науковий співробітник в галузі освіти 2310.2 Викладач вищого навчального закладу з узагальненим об'єктом діяльності: вищі навчальні заклади; установи післядипломної освіти педагогічних кадрів; науково-педагогічні установи
Кваліфікація в дипломі	Доктор філософії / PhD
Опис предметної галузі	Згідно з п. 15 МСКО-Г 2013 визначаються такі компоненти. Об'єкти вивчення: <i>наукознавство, педагогіка, методика навчання іноземних мов.</i> Цілі навчання: <i>оволодіння методами та методологіями реалізації наукового дослідження зі спеціалізацій, сформовані вміння застосувати їх на практиці, захист дисертації із загальної педагогіки / історії педагогіки / теорії і методики навчання іноземних мов, яка має наукову новизну і практичне значення.</i> Теоретичний зміст предметної галузі: <i>наукове пізнання, застосування здобутих знань у практичній діяльності на засадах загальної та спеціальної методології, теоретичні основи навчання іноземних мов у навчальних закладах різних рівнів акредитації.</i> Методи, методики та технології: <i>дидактичні і специфічні методи і прийоми навчання.</i> Засоби навчання та обладнання: <i>наукова література, рукописи, персональний комп'ютер, мультимедійне забезпечення.</i>
Академічні та професійні права випускників	Доктор філософії у галузі освіти може продовжувати навчання на наступному науковому рівні.
Працевлаштування випускників	Фахівець здатний виконувати зазначені професійні роботи за ДК 003:2010 [2012]: Розділ 2. Професіонали Підрозділ 23. Викладачі Клас 231. Викладачі університетів та вищих навчальних закладів Клас 232. Викладачі середніх навчальних закладів Клас 234. Вчителі спеціалізованих навчальних закладів Клас 235. Інші професіонали в галузі навчання 2351. Професіонали в галузі методів навчання 2351.1. Наукові співробітники (методи навчання) 2351.2. Інші професіонали в галузі методів навчання 2352. Інспектори навчальних закладів Розділ 3. Фахівці Підрозділ 33. Фахівці в галузі освіти Клас 331. Фахівці з початкової освіти Клас 332. Фахівці з дошкільного виховання Клас 333. Фахівці в галузі спеціалізованої (особливої) освіти

До основних завдань ОНП підготовки докторів філософії в галузі освіти відносимо такі:

- сформувати у здобувача вищої освіти першого наукового ступеня доктора філософії **загальні та фахові компетентності**, достатні для проведення власного наукового дослідження за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», участі у колективній науково-дослідній роботі у галузі освіти, достатні для здійснення власної педагогічної діяльності, організації науково-методичної роботи профільної кафедри (відділу) у вищому навчальному закладі (науковій установі);
- забезпечити виконання здобувачем ступеня доктора філософії власного наукового дослідження у формі дисертаційної роботи відповідно до пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної та світової науки у галузі освіти, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі освіти;
- створити умови для належного визначення основних етапів та змістовних завдань власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня та послідовність їх виконання;
- створити умови для належної публікації проміжних та остаточних результатів власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії в галузі освіти у наукових фахових періодичних виданнях та під час роботи наукових конференцій;
- забезпечити асистентську та доцентську педагогічні практики аспіранта на профільній кафедрі, яка включає в себе оволодіння сучасними методиками, сучасними інформаційними технологіями викладання дисциплін у галузі освіти, проведення навчальних занять, підготовку та публікацію власних науково-методичних праць за профілем кафедри (навчальна програма, конспект лекцій, навчально-методичний комплекс, навчально-методичний посібник, навчальний посібник, підручник, практикум тощо), практичне освоєння принципів та методів організації науково-педагогічної, наукової та виховної роботи профільної кафедри (розподіл функціональних обов'язків, розподіл педагогічного навантаження, місце кафедри у системі науково-дослідної роботи факультету й університету тощо);
- забезпечити якісний проміжний контроль виконання здобувачем ступеня доктора філософії власного наукового дослідження, створити умови для всебічної, об'єктивної фахової експертизи результатів власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії, їх відповідності чинним вимогам до дисертаційних робіт;
- створити умови для підготовки здобувача наукового ступеня до захисту дисертації (наукового дослідження) у спеціалізованій вченій раді чи разовій спеціалізованій вченій раді.

Науково-дослідницька робота аспіранта

Науково-дослідницька робота аспірантів є обов'язковою складовою підготовки висококваліфікованих фахівців (докторів філософії), здатних самостійно вести науковий пошук, творчо вирішувати конкретні професійні, наукові завдання. Кредитами не обліковується.

Наукова складова включає проведення фундаментальних та/або прикладних наукових досліджень у вищому навчальному закладі, підготовку до публічного захисту дисертаційного дослідження, тематика якого визначена відповідною кафедрою та затверджена вченою радою факультету/університету, написання і публікацію статей та апробацію результатів за напрямком дисертаційного дослідження. Відповідно до чинних вимог, затверджених МОН України, має бути опубліковано **не менше 5 статей у наукових, зокрема електронних, фахових виданнях України**, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, у тому числі **одна стаття у наукових періодичних виданнях інших держав із напрямку, з якого підготовлено дисертацію**.

Науково-дослідницька робота аспіранта здійснюється під керівництвом наукового керівника. Вона умовно може бути розділена на підготовчий та основний етапи і включає такі види діяльності. На **підготовчому етапі** аспірант:

- обирає тему наукового дослідження та обґрунтовує її актуальність; здійснює перегляд каталогів захищених дисертацій і знайомиться з вже виконаними на кафедрі дисертаційними роботами; опрацьовує новітні результати досліджень в обраній та суміжних галузях науки; ознайомлюється з аналітичними оглядами і статтями у фахових виданнях; проводить консультації з фахівцями з метою виявлення маловивчених наукових проблем і питань, що є актуальними; вивчає та аналізує основні підходи та позиції наукових шкіл і течій у вирішенні досліджуваної проблеми; уточнює термінологію в обраній галузі знань; здійснює пошук наукових джерел з обраної теми;
- проводить планування дисертаційної роботи шляхом складання індивідуального і робочого плану аспіранта;
- здійснює постановку цілей і завдань дисертаційної роботи; визначає об'єкт і предмет наукового дослідження;
- обирає методи (методику) проведення дослідження;
- здійснює опис процесу наукового дослідження у дисертаційній роботі шляхом формування плану-перспективу, який являє собою реферативний виклад питань, за якими надалі буде систематизуватися весь зібраний фактичний матеріал.

Під час **основного етапу науково-дослідницької роботи** аспірант:

- проводить науково-дослідницькі розвідки відповідно до профілю ОНП аспірантури, з використанням матеріалу фундаментальних і прикладних дисциплін, що викладаються; реалізує теоретичну та практичну частини дослідження;
- аналізує та узагальнює результати наукового дослідження на основі сучасних міждисциплінарних підходів, застосування наукових методологічних принципів та методичних прийомів дослідження, використання в дослідженні тематичних інформаційних ресурсів, провідного вітчизняного і зарубіжного досвіду з тематики дослідження;
- здійснює підготовку та видання публікацій за темою дисертації – монографій та наукових публікацій у вітчизняних фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, і зарубіжних виданнях, включених у міжнародні наукометричні бази даних, наукових публікацій в інших виданнях;
- реалізує апробацію результатів наукових досліджень шляхом участі у наукових конференціях – міжнародних та зарубіжних конференціях, всеукраїнських конференціях, регіональних та міжвузівських конференціях, наукових семінарах; бере участь у конкурсах наукових робіт;
- бере участь у роботі наукового товариства студентів і аспірантів та у заходах ради молодих учених університету;
- залучається до виконання держбюджетної або госпдоговірної тематики у рамках державних, міжвузівських або університетських грантів, а також колективних наукових тем кафедр;
- якщо за науковими результатами дослідження отримано винахід, то аспірантом готуються та подаються документи для отримання патенту на винахід (авторське свідоцтво);
- займається проведенням досліджень та підготовкою дисертації, формулюванням висновків;
- здійснює оцінювання отриманих результатів, які обговорюються на засіданні кафедри;
- проходить попередню експертизу дисертації на кафедрі (передзахист);
- готує рукопис дисертації;
- працює над створенням нових перспективних засобів навчання, організує практичне використання та впровадження результатів дослідження;
- захищає дисертацію у спеціалізованій вченій раді.

Науково-дослідницька робота відображається в **індивідуальному плані підготовки аспіранта**. Контроль виконання індивідуального плану підготовки здійснюються профільними кафедрами шляхом атестації. **Атестація аспірантів** здійснюється раз на рік відповідно до навчального плану підготовки докторів філософії за спеціальністю. Атестації передують проміжні звіти. Аспірант **звітує** на кафедрі двічі на рік.

У процесі атестації аспіранта враховується виконання програмних вимог як освітнього, так і наукового компонента освітньо-наукової програми. Аспіранти, які успішно пройшли щорічну атестацію, переводяться на наступний рік навчання. Аспіранти, які не пройшли атестацію, підлягають відрахуванню.

Метою проміжних звітів є контроль за виконанням індивідуального плану аспіранта за всіма складовими, передбаченими навчальним планом. **Проміжний звіт** має включати три модулі:

- теоретичний;
- науково-дослідницький;
- практичний.

Результатом навчання в аспірантурі є складання комплексного іспиту з фаху та захист дисертації в спеціалізованій вченій раді.

Асистентська та доцентська педагогічна практика

Програма педагогічної практики **складається з трьох змістових модулів**:

1. Асистентська практика з іноземної мови в мовних вищих навчальних закладах / на мовних факультетах.
2. Асистентська практика з дисциплін обраної наукової спеціалізації.
3. Доцентська практика з дисциплін обраної наукової спеціалізації.

Асистентська та доцентська педагогічна практика є обов'язковим компонентом ОНП підготовки докторів філософії в галузі освіти. Вона має на меті набуття аспірантом професійних навичок і вмінь викладача вищого навчального закладу.

Метою асистентської практики з іноземної мови є вдосконалення / формування у майбутнього доктора філософії методичної компетентності викладача іноземної мови, тобто здатності ефективно виконувати всі види професійно-методичної діяльності.

Метою асистентської практики з дисциплін обраної наукової спеціалізації є формування у майбутнього доктора філософії спеціальної (дослідницько-викладацької) компетентності – здатності до реалізації освітньо-наукового процесу з теоретичних дисциплін у вищих навчальних закладах (проведення практичних/семінарських занять).

Метою доцентської педагогічної практики з дисциплін обраної наукової спеціалізації є вдосконалення

спеціальної (дослідницько-викладацької) компетентності майбутнього доктора філософії – здатності до реалізації освітньо-наукового процесу з теоретичних дисциплін у вищих навчальних закладах (проведення лекцій, керування науковою роботою студентів, співпраця з науково-педагогічними працівниками кафедри).

За відсутності в аспіранта кваліфікації «викладач вишого навчального закладу» формування теоретичних знань щодо сутності, структури та форм навчального процесу підготовки фахівців зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» відбувається у процесі обов'язкового вивчення педагогічної дисципліни «Актуальні проблеми вищої освіти України» і вибіркової дисципліни «Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов». Формування/розвиток та вдосконалення навичок і вмінь аспіранта здійснювати підготовку навчально-методичного забезпечення, проведення 1–2 лекцій разом з керівником практики, проведення семінарських/практичних занять, організація самостійної роботи студентів, в межах дисциплін, які викладає науковий керівник, відбувається під час проходження асистентської педагогічної практики, що передбачено навчальним планом на другому та третьому роках навчання відповідно до конкретних графіків викладання дисциплін на кафедрі.

Отже, метою асистентської та доцентської педагогічної практики є поглиблення та закріплення знань аспірантів з питань організації і форм здійснення навчального процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування/розвиток навичок і вмінь опрацювання наукових та інформаційних джерел у процесі підготовки занять, застосування активних методів викладання професійно орієнтованих дисциплін відповідного фахового напрямку та дисциплін фундаментального циклу для спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Педагогічна практика має бути наближеною до напрямів наукових досліджень аспіранта. Під час такої практики виникає можливість апробувати результати досліджень, що проводяться аспірантом у процесі написання дисертації. Згідно з навчальним планом підготовки докторів філософії, асистентська та доцентська педагогічна практика проводиться на другому та третьому роках навчання в обсязі 180 год. (6 кредитів).

Захист звіту з асистентської та доцентської педагогічної практики відбувається перед членами комісії, яка створюється за розпорядженням проректора з наукової роботи. Підсумки педагогічної практики обговорюються на засіданнях відповідних кафедр під час проміжної атестації аспірантів, а загальні підсумки затверджуються на засіданні вченої ради відповідного факультету.

Орієнтовний обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Обсяг освітньої складової ОНП доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» становить 46 кредитів ЄКТС, обсяг нормативних навчальних дисциплін циклу загальної підготовки – 16 кредитів, обсяг нормативних навчальних дисциплін циклу професійної підготовки – 12 кредитів, обсяг дисциплін вільного вибору аспіранта – 12 кредитів, обсяг практичної підготовки – 6 кредитів (див. табл. 2).

Таблиця 2

Орієнтовний розподіл кредитів ЄКТС освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії

№	Цикли дисциплін	Навчальні години	Кредити
1.	Професійна теоретична підготовка	1380	46
1.1.	Обов'язкові навчальні дисципліни	480	16
1.2.	Дисципліни вибору університету	360	12
1.3.	Дисципліни вибору аспіранта	360	12
2.	Асистентська педагогічна практика	180	6
3.	Науково-дослідницька робота	X	X
4.	Підготовка та захист дисертаційної роботи	X	X
Разом		1380	46

Професійна теоретична підготовка забезпечує підвищення освітнього рівня за відповідною спеціальністю. До складу професійної теоретичної підготовки включено:

- обов'язкові навчальні дисципліни (ОНД), які забезпечують підвищення професійної майстерності майбутньої науково-дослідницької та викладацької діяльності;
- дисципліни вибору університету (ДВУ), призначення яких полягає у забезпеченні професійного освітньо-кваліфікаційного рівня;
- дисципліни вибору аспіранта (ДВА), які дозволяють отримати додаткові знання, що підвищують фаховий рівень і поглиблюють знання у відповідних фахових спрямуваннях.

Проходження асистентської та доцентської педагогічної практики дасть змогу закріпити отримані знання щодо викладацької майстерності та удосконалити відповідні вміння.

Науково-дослідницька робота разом з теоретичною забезпечує відповідний освітньо-науковий рівень, необхідний для здійснення самостійної науково-дослідницької діяльності.

Підготовка та захист дисертаційної роботи разом з теоретичною та практичною підготовкою, а також науково-дослідницькою роботою забезпечує відповідний освітньо-науковий рівень.

Перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС і терміни навчання

Один кредит ЄКТС, як згадувалося вище, становить 30 годин. За підготовку та викладання навчальних дисциплін ОНП можуть відповідати такі університетські структури, як кафедри психології, педагогіки, методики викладання іноземних мов, інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

ційно-комунікаційних технологій, мовні кафедри тощо. Ці підрозділи на своїх засіданнях обговорюють, визначають та вносять у протокол на початку навчального року обов'язкові курси і курси за вибором, а також прізвища викладачів, що їх викладатимуть, обсяг індивідуального матеріалу дослідження, що має виконати здобувач, терміни проведення піврічних і річних атестацій. Профільними кафедрами можуть бути кафедри психології, педагогіки, методики викладання іноземних мов, інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

Представимо зазначені навчальні дисципліни у табл. 3.

Таблиця 3

Орієнтовна освітньо-наукова програма зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»			
Код	Назва дисципліни	Загальний обсяг	
		кредитів	годин
ОНД	<i>Обов'язкові навчальні дисципліни</i>		
ОНД.01	Філософія науки і методологія гуманітарного пізнання	4	120
ОНД.02	Академічне письмо і риторика наукового спілкування англійською мовою	6	180
ОНД.03	Інформаційні технології в практиці наукових досліджень	3	90
ОНД.04	Культура української наукової мови і мистецтво професійної комунікації	3	90
	Всього за циклом	16	480
ДВУ	<i>Дисципліни вибору університету</i>		
ДВУ.01	Історія розвитку методики навчання іноземних мов	3	90
ДВУ.02	Теоретичні засади реалізації наукового дослідження в галузі освіти	3	90
ДВУ.03	Актуальні проблеми вищої освіти України	3	90
ДВУ.04	Науковий колоквиум	3	90
ДВУ.05	Асистентська педагогічна практика	6	180
	Всього за циклом	18	540
ДВА	<i>Дисципліни вільного вибору аспіранта</i>		
<i>ДВА.3.01.</i>	<i>Перелік 1</i>	3	90
ДВА.3.01.01	Методика реалізації міжкультурної іншомовної освіти	X	X
ДВА.3.01.02	Теоретико-методологічні основи професійної освіти	X	X
ДВА.3.01.03	Порівняльна педагогіка	X	X
<i>ДВА.3.02.</i>	<i>Перелік 2</i>	3	90
ДВА.3.02.01	Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов	X	X
ДВА.3.02.02	Творчий розвиток особистості в системі неперервної професійної освіти	X	X
ДВА.3.02.03	Освітній менеджмент	X	X
<i>ДВА.3.03.</i>	<i>Перелік 3</i>	3	90
ДВА.3.03.01	Проблеми міжкультурної комунікації і методика навчання іноземних мов і культур	X	X
ДВА.3.03.02	Дистанційна професійна підготовка майбутніх фахівців	X	X
ДВА.3.03.03	Професійна майстерність викладача вищої школи	X	X
<i>ДВА.3.04.</i>	<i>Перелік 4</i>	3	90
ДВА.3.04.01	Науково-методичні основи створення підручників з іноземних мов і культур	X	X
ДВА.3.04.02	Математична обробка результатів педагогічного дослідження	X	X
ДВА.3.04.03	Професійно-педагогічна етика та педагогічна конфліктологія	X	X
	Всього за циклом	12	360
	Усього	46	1380

Анотації дисциплін, що складаються зі змістових модулів, мають бути поєднані у структурно-логічну схему. Вибіркова частина ОНП підготовки доктора філософії складається з дисциплін самостійного вибору аспіранта, запропонованих університетом, факультетами та кафедрами, відповідно до навчального плану. Наведемо приклад анотації дисципліни:

Анотація навчальної дисципліни «Теоретичні засади реалізації наукового дослідження в галузі освіти»

Анотація. Дисципліна «Теоретичні засади реалізації наукового дослідження в галузі освіти» належить до переліку дисциплін вибору університету. Вона забезпечує науковий, особистісний і професійний розвиток аспіранта та спрямована на формування спеціальної (дослідницької) компетентності – здатності до реалізації наукового дослідження в галузі освіти. Аналізується методологія наукового дослідження. Особлива увага приділяється аналізу основ наукознавства і загальній методології наукового дослідження.

Кількість кредитів: 3.

Мета навчальної дисципліни: сформувати спеціальну (дослідницьку) компетентність – здатність до реалізації наукового дослідження в галузі педагогічних наук, а саме здатність ініціювати, організувати та проводити комплексні теоретичні та експериментальні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які призводять до отримання нових знань; формулювати наукову проблему в галузі освіти, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики; працювати із наукометричними базами даних з метою виконання власного наукового дослідження; використовувати інтернет-технології для організації та забезпечення власної наукової, педагогічної, інноваційної діяльності, у підготовці наукових публікацій, звітів, ділової та особистої документації; ефективно налагоджувати професійну комунікацію у наукових колективах; приймати автономні і відповідальні рішення щодо власного дослідження.

Попередні вимоги

Аспірант повинен знати: вимоги до аналітичної та експериментальної наукової діяльності, організації, планування та прогнозування результатів наукових досліджень, принципи організації та проведення комплексних теоретичних та експериментальних досліджень у галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, основи наукознавства (поняття, зміст і функції наук про освіту, наукознавство та його розвиток, структуру і класифікації науки, вимоги до підготовки наукових кадрів), методологію наукового дослідження (об'єкти наукового дослідження та їх

класифікації, загальнонаукові та емпіричні методи дослідження, причинні зв'язки у методології наукових досліджень, гіпотези і докази у наукових дослідженнях), наукове дослідження і методика його реалізації в науках про освіту.

Аспірант повинен вміти: реалізовувати аналітичну та експериментальну наукову діяльність, організацію, планування та прогнозування результатів наукових досліджень; формулювати наукову проблему в галузі освіти, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики; працювати із наукометричними базами даних з метою виконання власного наукового дослідження; використовувати інтернет-технології для організації і забезпечення власної наукової, педагогічної та інноваційної діяльності, у підготовці наукових публікацій, звітів, ділової та особистої документації.

Змістовні модулі:

1. Основи наукознавства.
2. Методологія наукових досліджень.
3. Наукове дослідження і методика його реалізації.

Мова викладання: українська.

Місце у структурно-логічній схемі: ДВУ.02 викладається у першому семестрі.

Термін вивчення: дисципліна вивчається на першому році навчання за освітньо-науковим рівнем «доктор філософії» в обсязі 90 годин, у тому числі 30 годин аудиторних занять (20 годин – лекційні заняття, 10 годин – практичні заняття), 60 годин самостійної роботи.

Університет має право у встановленому порядку змінювати назви навчальних дисциплін.

Орієнтовний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії

Освітньо-наукова діяльність доктора філософії протягом чотирьох років навчання регулюється індивідуальним планом здобувача. Наведемо приклад типового плану для 1–4 років навчання (див. табл. 4–7).

Висновки і перспективи подальших розвідок. У цій статті розглянуто ключові параметри ОНП зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», а саме:

- профіль ОНП;
- нормативний зміст навчання, обсяг та рівень засвоєння у процесі підготовки відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційного рівня доктор філософії в галузі освіти за спеціальністю освітні, педагогічні науки;
- перелік навчальних дисциплін підготовки док-

Перший рік навчання за освітньо-науковою програмою зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

№	Зміст та обсяг науково-дослідницької діяльності аспіранта	Термін виконання
1.	Затвердження вченою радою факультету/університету теми дисертації доктора філософії	до 01.11.20_р. (упродовж 2 місяців після зарахування)
2.	Підготовка плану-проспекту дисертації доктора філософії	до 01.02.20_р.
3.	Проведення наукових досліджень за темою дисертації доктора філософії	до 01.07.20_р.
4.	Завершення першого розділу дисертації доктора філософії	до 01.07.20_р.
5.	Підготовка та подання до видавництва 1 статті за темою дисертації	до 01.06.20_р.
6.	Публікація 1 тез за результатами участі у роботі наукової закордонної/вітчизняної конференції	до 01.05.20_р.
7.	Підготовка та подання до видавництва 1 статті за темою дисертації	до 01.07.20_р.
8.	Участь у всеукраїнських і міжнародних конференціях (не менше 2)	до 01.07.20_р.

Таблиця 5

Другий рік навчання за освітньо-науковою програмою зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

№	Зміст та обсяг науково-дослідницької діяльності аспіранта	Термін виконання
1.	Проведення наукових досліджень за темою дисертації доктора філософії	до 01.07.20_р.
2.	Завершення другого розділу дисертації доктора філософії	до 01.07.20_р.
3.	Підготовка матеріалів до третього розділу дисертації	до 01.07.20_р.
4.	Підготовка та подання у видавництво не менше 2-х статей за темою дисертації	до 01.07.20_р.
5.	Публікація не менше 2 тез за результатами участі у роботі наукових закордонних/вітчизняних конференцій	до 01.07.20_р.
6.	Стажування у провідних закордонних та вітчизняних університетах (наукових установах)	за необхідності
7.	Участь у всеукраїнських і міжнародних конференціях (не менше 2)	до 01.09.20_р.

Таблиця 6

Третій рік навчання за освітньо-науковою програмою зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

№	Зміст та обсяг науково-дослідницької діяльності аспіранта	Термін виконання
1.	Проведення наукових досліджень за темою дисертації доктора філософії (педагогічного/методичного експерименту)	до 01.07.20_р.
2.	Завершення третього розділу дисертації доктора філософії	до 01.07.20_р.
3.	Підготовка та подання у видавництво не менше 2 статей за темою дисертації	до 01.07.20_р.
4.	Публікація не менше 2 тез за результатами участі у роботі наукових закордонних/вітчизняних конференцій	до 01.09.20_р.
5.	Стажування у провідних закордонних та вітчизняних університетах (наукових установах)	за необхідності
6.	Участь у всеукраїнських і міжнародних конференціях (не менше 2)	до 01.09.20_р.

Таблиця 7

Четвертий рік навчання за освітньо-науковою програмою зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

№	Зміст та обсяг науково-дослідницької діяльності аспіранта	Термін виконання
1.	Проведення наукових досліджень за темою дисертації доктора філософії	до 01.10.20_р.
2.	Упровадження результатів дослідження в освітній процес навчальних закладів	до 01.01.20_р.
3.	Подання дисертації доктора філософії науковому керівникові для оцінювання, проведення експертизи та рекомендації до захисту	до 01.11.20_р.
4.	Підготовка автореферату дисертації	до 01.11.20_р.
5.	Подання дисертації на кафедрі для передзахисту	до 01.12.20_р.
6.	Подання дисертації до спеціалізованої вченої ради	травень 20_р.
7.	Підготовка та подання до видавництва статей за темою дисертації	за необхідності
8.	Участь у всеукраїнських і міжнародних конференціях (не менше 2)	за необхідності

торів філософії в галузі освіти за спеціальністю "Освітні, педагогічні науки";

- терміни навчання
- орієнтовний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії.

Подальшого дослідження потребує **визначення та опис компетентностей** випускника аспірантури, необхідного рівня теоретичних знань, навичок і вмій, здобутих і достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та методикою педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого повинні мати наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Уточнення, з нашої точки зору, потребує укладання ОНП конкретних спеціалізацій, а не лише узагальнених спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України № 1556-VII «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37 – 38. – 134 с. / [електронний документ] : режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VII // [електронний документ] : режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
3. Наказ МОН України від 01.06.2016 № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти» / [електронний документ] : режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506
4. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010. – К. : Видавництво «Соціформ», 2010 / [електронний документ] : режим доступу: http://hrliga.com/docs/327_KP.htm
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» / [електронний документ] : режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» / [електронний документ] : режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248779880>
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» / [електронний документ] : режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» / [електронний документ] : режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248945529>

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy № 1556-VII «Pro vyschu osvitu» // Vidomosti Verkhovnoi Rady. – 2014. – № 37 – 38. – 134 s. / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Zakon Ukrainy «Pro naukovu i naukovo-tekhnichnudiial'nist'» vid 26.11.2015 № 848-VII / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
3. Nakaz MON Ukrainy vid 01.06.2016 № 600 «Pro zatverdzhennia ta vvedennia v diiu Metodychnykh rekomendatsij shodo rozroblennia standartiv vyschoi osvity» / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506
4. Natsional'nyj klasyfikator Ukrainy : «Klasyfikator profesij» DK 003:2010. – K. : Vydavnytstvo «Sotsinform», 2010 / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu : http://hrliga.com/docs/327_KP.htm
5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 r. № 1341 «Pro zatverdzhennia Natsional'noi ramky kvalifikatsij» / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
6. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.12.2015 r. № 1187 «Pro zatverdzhennia litsenzijnnykh umov provadzhenia osvity oi diial'nosti zakladiv osvity» / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248779880>
7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.04.2015 r. № 266 «Pro zatverdzhennia pereliku haluzej znan' i spetsial'nostej, za yakymy zdijsniuet'sia pidhotovka zdobuvachiv vyschoi osvity» / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>
8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.03.2016 № 261 «Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyschoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u vyschykh navchal'nykh zakladakh (naukovykh ustanovakh)» / [elektronnyy dokument] : rezhym dostupu : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248945529>

Отримано 17.06.2017 р.

